

ادبیات سیاسی ایران در عصر مشروطه

«با تکیه بر احوال، افکار و آثار فرخی یزدی»

غلامرضا سحبه‌ای سه ده

سرشناسه	:	محمّدی سه‌ده، غلامرضا، ۱۳۵۰-
عنوان و نام پدیدآور	:	ادبیات سیاسی ایران در عصر مشروطه با تکیه بر احوال، افکار و آثار فرخی یزدی/ غلامرضا محمدی سه‌ده.
مشخصات نشر	:	کاشان: سوره تماشاء، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۶ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۵۹۲-۸۷-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیپا
موضوع	:	فرخی یزدی، محمد، ۱۲۶۷-۱۳۱۸ - نقد و تفسیر
موضوع	:	ادبیات فارسی - - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
موضوع	:	شعر سیاسی - - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
موضوع	:	ایران - - تاریخ - انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴-۱۳۲۷ق - تاثیر بر ادبیات
رده‌بندی کتبه	:	۱۳۹۷ الف ۴م/۷۷۹۹ PIR
رده‌بندی بویی	:	۸۴۱/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۱۳۲۰۶

انتشارات سوره تماشاء

ادبیات سیاسی ایران در عصر مشروطه با تکیه بر احوال، افکار و آثار فرخی یزدی
غلامرضا محمدی سه‌ده

آماده‌سازی: سوره تماشاء

طرح جلد: علیرضا کلاهی

چاپ: ارغنون

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۹۲-۸۷-۹

© حقوق چاپ و نشر محفوظ است.

انتشارات سوره تماشاء؛ کاشان، صندوق پستی ۱۷۸۸، همراه ۰۹۱۳۲۷۶۳۶۶۸

فهرست

۷	پیشگفتار
۱۰	مقدمه
۱۷	فصل اول
۱۸	ادبیات سیاسی یا متعهدانه
۳۱	فصل دوم
۳۲	جنبش مشروطیت ایران
۳۹	پیامدهای نهضت مشروطه
۵۵	فصل سوم
۵۶	ادبیات مشروطه
۶۴	ویژگی‌های ادبی دوره مشروطه
۶۸	شعر مشروطه، شعر در خدمت مردم
۷۴	ویژگی‌های کلی شعر دوره مشروطه
۷۷	تعدادی از شعرای دوره مشروطه
۸۵	فصل چهارم
۸۶	مطبوعات و نقش آن در ادبیات مشروطه
۹۴	مضامین رایج سیاسی
۹۹	فصل پنجم
۱۰۰	زندگی و آثار فرخی یزدی
۱۰۴	فرخی یزدی در گذر زمان
۱۰۶	وقایع مشروطه در اشعار فرخی (۱۲۶۸ تا ۱۳۱۸ ش)
۱۳۳	نثر فرخی یزدی
۱۴۰	منابع و مآخذ

پیشگفتار

برای شناختن و بازخوانی حوادث عصر مشروطه می‌بایست جریانات آن دوره را دقیقاً مورد بررسی قرار داد، زیرا که نگاه به گذشته می‌تواند درسی برای حال و مشقی برای آینده باشد. دوره مشروط دوره‌ای است که نمی‌توان به راحتی از کنار آن گذشت. شناخت ریشه‌ها و عامل این دوره، شروع و اعراف آن، اوج گرفتن و سپس عاقبت دوره مزبور به همراه پیامدهایی که داشته هر کدام از مواردی است که ده‌ها حادثه و جریان را در بستر خود نهفته دارد.

ادبیات یکی از شاخه‌های تاریخی در مشروطه است چه از لحاظ تأثیرگذاری و چه از منظر تاریخی و ماندگاری آن. پس برای تحلیل عوامل مهم جریان انقلاب می‌بایست با تأمل موضوع را مورد بررسی قرار داد.

فرخی یزدی که خود را به حق پیشوای آزادی خوانده است شاید از بی‌پرواترین شاعران دوره مشروطه قلمداد شود. شاعری که هیچ‌گاه مقابل کژی یا کلاه نیامد و نهایت جان خود را همچون دیگر شاعر آن دوره - میرزاده عشقی و دیگران - نه آتشان کمتر ذکر شده - بر سر آزادی نهاد. فرخی یزدی به علت طبع بلند و روحیه مردی. بستر مورد اقبال عامه قرار گرفته است. کسی که نمی‌توان تأثیرگذاری او را در جریان‌های مشروطه نادیده گرفت و یا حتی کمرنگ شمرد.

با رویکرد به ادبیات سیاسی عصر مشروطه، تحول، افکار و آثار فرخی یزدی در برخی حوزه‌ها تقریباً مبهم است و جای تأمل دارد.

خوشبختانه تاکنون کتب متعدد و مقالات بسیاری در خصوص مشروطه، ادبیات مشروطه، ادبیات سیاسی و زندگی و احوال شاعر آزادی‌خواه، فرخی یزدی به رشته نگارش درآمده و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است. اما تأثیرگذاری ادبیات سیاسی عصر مشروطه؛ نظر به احوال و افکار فرخی یزدی می‌بایست از جامعیت مقبول‌تری برخوردار

می بود که امیدوارم با همراهی و مشاورت استادان و سروران گرامی این مهم به نتیجه بنشیند.

آنچه پس از مطالعه و بررسی نزدیک به یکصد کتاب مرتبط برای شناخت و اشراف بر موضوع دستگیر نگارنده شد از قرار ذیل است:

۱. عدم آگاهی و بی سوادی اکثریت مردم در جریان مشروطه.
۲. عدم یکپارچگی و اتحاد مردم در مقابل استبداد و تقسیم ایشان به دو جریان مقابل هم که به صورت معمول در تاریخ بوده است.
۳. ست قوی استبداد و قوه حاکمه که دیکتاتور خوانده می شده و تلاش و عزم جزم ایشان رای خاموش نگه داشتن هر صدایی، به این باور داشته اند که روشنگری همواره برای ایشان خطرناک بوده خواهد بود.
۴. مسجل شدن این امر، دادرس ملت باید خود ملت باشد نه کشورهای بیگانه که به عنوان شاهد فرخی یزدی را می توان مثال گرفت:
- داد ملت، دادگر بستند را بیدار در
دادخواه ار در اروپ و ملت آمریکا نیست
۵. در هر دوره هنرمندان، نویسندگان و شاعرانی هستند که همواره به پیشروان نوع انسان لقب گرفته اند. ایشان به برکت خلاقیت، خروش، درک و آگاهی والا، روابط و پیوستگی های متقابل بیان چیزهایی را آشکار می سازند که پیش از آن پنهان بود.
۶. فرخی یزدی شاعر آزادی خواه، مسلمان، آگاه و دانا، رای ایران و بیداری ایرانیان است.
۷. آن زمان، در جای جای ایران کسانی بوده اند همچون فرخی که برای مبارزه تلاش می کرده اند.
۸. حضور و وجود روزنامه ها و نقش متحول کننده ادبیات در عصر مشروطه غیرقابل انکار است.
۹. آغاز گسترش نگارش داستان، رمان، برگرداندن کتب از دیگر زبان ها، چاپ و انتشار روزنامه، اجرای نمایشنامه و... را شاید بتوان در دوره مشروطه ذکر نمود.
۱۰. تحول نثر در دوره مشروطه غیرقابل انکار است.

البته آنچه می‌توان به‌عنوان مشکل قلمداد نمود، تعدد گزارش‌ها و نظریاتی است که گاه با هم، همسو و هم‌زمانی مخالف است. به‌عنوان مثال یکی از نویسندگان و شاعران محترم اطلاق لفظ شاعر بیداری را هم به فرخی یزدی نسبت می‌دهد هم به بهار و... و از این دست موارد متعدد.

پنهان ماندن بعضی از اتفاق‌ها به علت گذشت زمان و پیراستگی و پالایش اتفاق‌هایی که می‌توان به‌عنوان بازنویسی تاریخ و یا سانسور قلمداد نمود. مثل شعر گفتن یکی از شاعران دوره مشروطه و تمجید وی از رضاشاه و... و بخشیده شدن وی که متأسفانه در غبار تاریخ گم شده است.